

Päähaku, ympäristö- ja elintarviketalouden kandiohjelma

Valintakoe 22.5.2019 klo 9.00 – 13.00

Kirjoita henkilö- ja yhteystietosi tekstaamalla.

Kirjoita nimesi latalalaisilla kirjaimilla (abcd...), älä esimerkiksi kyrillisillä kirjaimilla (абгд...).

Jos sinulla ei ole suomalaista henkilötunnusta, kirjoita sen asemesta syntymäaikasi.

Kirjoita henkilötiedot kaikille sivuille.

Sukunimi	
Kaikki etunimet	
Henkilötunnus	
Sähköpostiosoite	
Puhelinnumero	

Tarkista sivunumeroiden avulla, että olet saanut kaikki sivut.

Kirjoita alla olevaan laatikkoon nimikirjoituksesi merkinä siitä, että olet tarkistanut edellä mainitut asiat.

Nimikirjoitus	

Jos haluat, että tehtäviin kirjoittamasi vastaukset arvostellaan, jätä alla oleva laatikko tyhjäksi.

Jos haluat, että tehtäviin kirjoittamiasi vastauksia ei arvostella, kirjoita alla olevaan laatikkoon teksti "*Haluan, että vastauksiani ei arvostella*". Tässä tapauksessa saat vastauksistasi nolla pistettä.

Arvostelusta luopuminen	

Lue huolellisesti kaikki ohjeet läpi

- Tarkista, että saamassasi koenipussa on kansilehden ja ohjesivujen (s. 1-2) lisäksi:
  - kysymys- ja vastausosio (s. 3-12)
  - yksi ruutupaperiarkki omia muistiinpanoja varten (konseptipaperi).
- Tehtävien vastaukset kirjoitetaan kysymys- ja vastausosioon.
- Tarkista, että olet kirjoittanut nimesi ja henkilötunnuksesi kaikkiin vastauslomakkeisiin.
- Vastaa tehtäviin ytimekkäästi ja koekirjallisuuden mukaisesti. Ole huolellinen, että vastaat kuhunkin tehtävään oikean aineiston perusteella.
- Kirjoita vastauksesi
  - suomeksi. Valintakoetehtäviin tulee vastata samalla kielellä kuin on ilmoittanut haluavansa tehtävät. Muilla kielillä kirjoitettuja vastauksia ei huomioida arvostelussa.
  - koemonisteelle. Kirjoita kukin vastaus sille varattuun tilaan. Arvostelija ei huomioi merkintöjä, jotka ovat vastaukselle varatun tilan ulkopuolella.
  - lyijykynällä ja selvällä käsialalla. Arvostelija tulkitsee tulkinnanvaraiset merkinnät vähiten pisteitä tuottavan vaihtoehdon mukaisesti.
- Älä kirjoita vaihtoehtoisia vastauksia. Jos kirjoitat vaihtoehtoisia vastauksia, arvostelussa huomioidaan vain vastaus, josta saat vähiten pisteitä.
- Voit luonnostella vastauksiasi ruutupaperille. Ruutupaperille tekemiäsi merkintöjä ei huomioida arvostelussa. Olet saanut yhden arkin ruutupaperia. Voit tarvittaessa pyytää lisää ruutupaperia valvojalta.
- Pidä koemateriaalisi niin, että lähelläsi istuvat hakijat eivät pysty katsomaan vastauksiasi ja merkintöjäsi. Erityisesti pidä ne vastaukset, jotka olet jo kirjoittanut, suojassa uteliailta katseilta. Säilytä valmiit vastaukset konseptiarkin sisällä.

Pisteyttäminen

Valintakoe pisteytetään asteikolla 0–60. Osa-/tehtäväkohtaiset pisteet on ilmoitettu osan/tehtävän kohdalla.

Kun aiot palauttaa koepaperit

Muista kirjoittaa koepaperinipun kansilehdelle allekirjoituksesi, sekä nimesi kaikille pyydetyille sivuille. Kun lähdet palauttamaan koepapereita, ota mukaasi kaikki tavarat istumapaikaltasi. Palauta kaikki saamasi paperit, myös suttupaperit, vaikket olisikaan tehnyt joitakin tehtäviä tai mitään tehtäviä. Todista henkilöllisyytesi, kun palautat paperit. Kokeen valvoja merkitsee kokeeseen osallistumisen ja koepapereiden palautuksen osallistujalistaan. Tarvittaessa saat kokeen valvojalta erillisen todistuksen valintakokeeseen osallistumisesta.

Koekirjallisuus

Pohjola Matti: Taloustieteen oppikirja. Sanoma Pro Oy, 2014, 11. painos.

Viitala Riitta ja Jylhä Eila: Liiketoimintaosaaminen. Menestyvän yritystoiminnan perusta. Edita Publishing Oy, 6-7. painos. ISBN: 978-951-37-6359-6.

Tehtävä 1.5 (a 0–2 pistettä, b 0–3 pistettä, c 0–1 pistettä)

Tavoiteasetannan ja tavoitteiden saavuttamisen systemaattinen seuranta kuuluu yhtenä osana yrityksen johtamisjärjestelmään.

- a) Kuvaile, mitä tavoitteilla tarkoitetaan, mille aikavälille ne asetetaan sekä miten prosessi etenee.
- b) Mainitse kuusi kriteeriä sille, että tavoitteet on onnistuneesti määritelty.
- c) Millä tavalla tavoitteiden saavuttamista seurataan?

Vastaa tehtävään Viitalan ja Jylhän valintakoekirjan perusteella. Kiinnitä huomiota essee-muotoisten vastausten loogiseen jäsentelyyn. Kirjoita vastauksesi viivoille. Vain viivoille kirjoitettu teksti huomioidaan arvostelussa.

a)

---

b)

---

c)

Ympäristö- ja elintarviketalouden valintakokeen mallivastaukset 2019

Osa 1: Tehtäviä liiketaloustieteestä

Tehtävä 1.1 (0–6 pistettä)

Liiketoimintasuunnitelmaa (business plan) tarvitaan eri yhteyksissä etenkin yrityksen perustamisen alkuvaiheessa. Muun muassa rahoittaja ja starttirahan myöntävä viranomainen haluavat liikeidean kirjallisen kuvauksen ja liiketoimintasuunnitelman päätöksentekonsa tueksi. Liiketoimintasuunnitelmassa esitellään myös yrityksen ansaintalogiikka. Kuvaa viittä erilaista ansaintalogiikkaan liittyvää tekijää valintakoekirjan mukaisesti.

Vastaa tehtävään Viitalan ja Jylhän valintakoekirjan perusteella. Kiinnitä huomiota essee-muotoisten vastausten loogiseen jäsentelyyn. Kirjoita vastauksesi viivoille. Vain viivoille kirjoitettu teksti huomioidaan arvostelussa.

Mallivastaus (Liiketoimintaosaminen, s. 51):

- Se on periaate, jolla yritys aikoo tehdä tulosta (2p)
- ansaintalogiikan avulla pohditaan tuotteiden tai palveluiden kannattavuutta (1p)
- ansaintalogiikan avulla pohditaan asiakkaiden osto- ja kulutustottumuksia (1p)
- ansaintalogiikan avulla pohditaan yrityksen rahaliikennettä (1p)
- auttaa yrittäjää näkemään, tuleeko voitto ydintuotteesta vai ydintuotetta tukevista palveluista (1p)

Tehtävä 1.2 (0–6 pistettä)

Mitä eroja ja yhtäläisyyksiä voidaan tunnistaa kuluttaja- ja organisaatioasiakkaiden ostokäyttäytymisessä?

Vastaa tehtävään Viitalan ja Jylhän valintakoekirjan perusteella. Kiinnitä huomiota essee-muotoisten vastausten loogiseen jäsentelyyn. Kirjoita vastauksesi viivoille. Vain viivoille kirjoitettu teksti huomioidaan arvostelussa.

Mallivastaus (Liiketoimintaosaminen, s. 78–83):

Alla olevat vastaukset yhtäläisyyksistä á 0,5 p

- Yritysten välisessä liiketoiminnassakin on kyse ihmisistä. Ostopäätöksen tekee ihminen. (0,5 p)
- Ostopäätöstä tekevän ihmisen yksilöllisillä piirteillä (koulutus, osaaminen, persoonallisuus ja asenteet) on merkitystä sekä kuluttaja- että organisaatioasiakkaan ostokäyttäytymisessä. (0,5 p)
- Kummallakin asiakastyypillä voidaan tunnistaa ostoprosessi vaiheineen. (0,5 p)
- Kuluttaja- ja organisaatioasiakkaiden ostokäyttäytymisessä voidaan tunnistaa samankaltaisia ostoeroja. (0,5 p)

Lisäksi alla olevista eroavaisuuksista á 0,5 pistettä

- Yritykset ja yhteisöt ostavat organisaatioiden tarpeisiin, eivätkä henkilökohtaiseen kulutukseen. (0,5 p)
- Organisaatioasiakkaiden kohdalla tyypillisesti useat ihmiset vaikuttavat ostopäätökseen, kun taas kuluttaja-asiakas tekee usein päätöksen itsenäisesti. (0,5 p)
- Organisaatioasiakkaalla ostohankinnan rahoituksesta vastaava on tavallisesti eri henkilö kuin se, joka hankinnan kohdetta lopulta käyttää. Kuluttaja on usein sekä itse ostaja että käyttäjä. (0,5 p)
- Organisaatioasiakkaita on tyypillisesti lukumäärällisesti vähemmän, mutta hankinnat ovat isompia. Kuluttaja-asiakkaita on paljon, mutta ostosummat pieniä. (0,5 p)
- Kuluttaja-asiakkaiden kohdalla myyjän ja asiakkaan rajanveto on selkeämpi. Organisaatioiden välisessä kaupankäynnissä ostajan ja myyjän roolit voivat vaihdella osapuolilla ja organisaatioidenkin väliset rajat voivat olla häilyviä johtuen esimerkiksi verkostorakenteista ja yhteistyöstä. (0,5 p)
- Kuluttaja-asiakkaalla ostaminen on impulsiivisempi prosessi, jolloin tunteet sekä ulkopuoliset ärsykkeet ovat merkittävämpiä vaikuttimia ostopäätöksiä taustalla. (0,5 p)
- Kuluttaja-asiakkaan ostaminen on pääasiallisesti yksinkertaisempaa. Organisaatiossa ostamiseen vaikuttavat yrityksen tavoitteet, ostopolitiikka ja -käytännöt, organisaatorakenne sekä käytävissä olevat järjestelmät kuten toiminnanohjausjärjestelmät. (0,5 p)
- Yksilöllisyys korostuu enemmän kuluttaja-asiakkaan kohdalla. Kuluttajan käyttäytymiseen vaikuttavat monet henkilökohtaiset tekijät, kuten ikä, elämäntyyli, persoonallisuus, omakuva, sekä työ- ja taloudellinen tilanne. Organisaatio-ostajalla näillä ei ole yhtä paljon merkitystä, vaan esimerkiksi ympäristöllisillä tekijöillä (teknologinen kehitys, taloudelliset suhdanteet, kysynnän määrä ja kilpailulliset tekijät). (0,5 p)

Tehtävä 1.3 (0–6 pistettä)

Segmentointi on markkinoinnin perustyökalu. Mainitse kuusi valintakoe kirjassa esitettyä segmentointikriteeriä.

Vastaa tehtävään Viitalan ja Jylhän valintakoe kirjjan perusteella. Kiinnitä huomiota essee-muotoisten vastausten loogiseen jäsentelyyn. Kirjoita vastauksesi viivoille. Vain viivoille kirjoitettu teksti huomioidaan arvostelussa.

Mallivastaus (Liiketoimintaosaminen)

Vastauksessa on käytävä ilmi kuusi tavoitemarkkinoiden ja kohdesegmenttien valinnan kriteeriä (á 1 piste):

Tavoitemarkkinoiden ja kohdesegmenttien valinnassa tärkein kriteeri on segmentin tuottoisuus (1p.). Muita yleisesti käytettyjä valintaperusteita ovat segmentin selkeys (1p.), differoitavuus (1 p.), koko (1 p.) ja saavutettavuus (1 p.) sekä se, kuinka hyvin markkinointi pystytään kohdistamaan segmenteille (1 p.).

TAI:

Vastauksessa on käytävä ilmi kuusi erilaista segmenttien jakoperustetta (á 1 piste), eli kriteeriä, joilla kokonaismarkkinoita voi jakaa pienempiin ja hallittavampiin osiin kuluttaja- ja yritysmarkkinoilla.

Demografiset ja geodemografiset tekijät (eli kuluttajan/yrityksen havaittavat yleiset ominaisuudet) (1 p.)
(Kuluttajien kohdalla esimerkiksi ikä ja tulot, sukupuoli, etninen tausta, ammatti, asuinpaikka ja elämänvaihe; yritysten kohdalla esimerkiksi toimiala, koko, sijainti ja luottoluokitus)

Psykografiset tekijät (eli kuluttajan/yrityksen yksilöllisemmät, persoonallisuuteen liittyvät piirteet) (1 p.)
(Kuluttajien kohdalla esimerkiksi elämäntyyli, kiinnostuksenkohteet, mielipiteet, arvot, harrastukset; yritysten kohdalla esimerkiksi yrityskulttuuri).

Haetut hyödyt (1 p.) (Kuluttajien kohdalla esimerkiksi asenteet ja arvostus suhteessa erilaisiin tuotteen/palvelun hyötyihin; yritysten kohdalla tavoitellut hyödyt perustuen tarpeisiin ja niihin liittyviin tilanteisiin)

Kuluttajien käyttäytyminen (1 p.) (Kuluttajien kohdalla esimerkiksi tuotteen/palvelun erilaiset käyttötilanteet ja -tavat)

Yritysten ostokäyttäytyminen (1 p.) (sisältäen esimerkiksi *ostokriteerit ja ostotyylin* (hankintojen säännöllisyys, hinta, räätälöinti, ajoitus ja innovatiivisuus) sekä *ostoprosessin* (kilpailuttava asiakas, keskitetty tai hajautettu osto, sopimusasiakas)

Asiakassuhteeseen liittyvät tekijät/asiakassuhteen luonne (1 p.) sisältäen yritysmarkkinoilla esimerkiksi *asiakkuuden arvon* (asiakkuuden vaihe, asiakaskannattavuus), *asiakastyypin* (paikallinen, maanlaajuinen, kansainvälinen asiakas) ja *asiakkaan hankintojen jakaantumisen* (kertaluonteiset hankinnat, suuret hankinnat, keskimääräiset hankinnat, ei hankintoja).

Tehtävä 1.4 (a 0–1 pistettä, b 0–5 pistettä)

Riskienhallinta

a) Yrityksen toimintaan liittyvä uhkia ja epävarmuustekijöitä. Kuvaa lyhyesti, mitä riskienhallinnalla tarkoitetaan.

b) Mainitse viisi valintakoe kirjassa mainittua riskienhallintamenetelmää ja kerro esimerkki kustakin menetelmästä.

Vastaa tehtävään Viitalan ja Jylhän valintakoe kirjjan perusteella. Kiinnitä huomiota esseemuotoisten vastausten loogiseen jäsentelyyn. Kirjoita vastauksesi viivoille. Vain viivoille kirjoitettu teksti huomioidaan arvostelussa.

Mallivastaus (Liiketoimintaosaminen, s. 340–341 & 345–347):

a) Riskienhallinta on osa johtamistyötä (0,50 p.). Riskienhallinta on riskien tunnistamista ja niihin varautumista (0,50 p.).

b) Riskienhallintamenetelmiä ovat:

-Riskin välttäminen, esim. ei ryhdytä kauppasuhteisiin epäluotettavan kumppanin kanssa; huolelliset materiaali-, kuljetus- ja valmistusteknologian valinnat. (0,5 p. menetelmä ja 0,5 p. esimerkki)

- Riskin pienentäminen, esim. huoltamalla ja tarkastamalla sähkölaitteet riittävän usein; koulutus, tehokas ohjeistaminen ja suojarusteiden käyttö; murtohälyttimet, lukot, kalterit; sisäinen valvonta eli omavalvonta, mm. turvallisuusauditoinnit ja laadunhallinnan varmistusmenetelmät. (0,5 p. menetelmä ja 0,5 p. esimerkki)

-Riskin siirtäminen, esim. vakuuttaminen; omaisuuden tai toimintojen siirtäminen sopimusteitse ulkopuoliselle palvelujen tarjoajalle. (0,5 p. menetelmä ja 0,5 p. esimerkki)

-Riskin ottaminen, esim. pienet ja usein toistuvat vahingot kuten astioiden rikkoutuminen ravintolayrityksessä käsitellään yleensä normaaleina toiminnan kuluina. (0,5 p. menetelmä ja 0,5 p. esimerkki)

-Riskiin varautuminen, esim. sammutusvälineiden sijoittaminen yrityksen tiloihin; toiminnan jatkuvuuden suunnittelu. (0,5 p. menetelmä ja 0,5 p. esimerkki)

Tehtävä 1.5 (a 0–2 pistettä, b 0–3 pistettä, c 0–1 pistettä)

Tavoiteasetannan ja tavoitteiden saavuttamisen systemaattinen seuranta kuuluu yhtenä osana yrityksen johtamisjärjestelmään.

a) Kuvaile, mitä tavoitteilla tarkoitetaan, mille aikavälille ne asetetaan sekä miten prosessi etenee.

b) Mainitse kuusi kriteeriä sille, että tavoitteet on onnistuneesti määritelty.

c) Millä tavalla tavoitteiden saavuttamista seurataan?

Vastaa tehtävään Viitalan ja Jylhän valintakoekirjan perusteella. Kiinnitä huomiota essee-muotoisten vastausten loogiseen jäsentelyyn. Kirjoita vastauksesi viivoille. Vain viivoille kirjoitettu teksti huomioidaan arvostelussa.

Mallivastaus (Liiketoimintaosaminen, s. 273–274):

a) Tavoitteet ovat etenemisen välietappeja (0,50 p.). Lähtökohtana ovat vuositason tavoitteet, jotka voidaan pilkkoa tarkemmin eri ajanjaksoille (0,50 p.). Ensin ylin johto määrittelee koko yrityksen tavoitteet ja tulevan kauden suuntaviivat. Näiden kehysten sisällä seuraava organisaatiotaso määrittelee omansa jne. (1 p.) (s. 273)

b) Tavoitteet on onnistuneesti määritelty silloin, kun

-tavoite vie siihen suuntaan, johon halutaan mennä

-tavoite hyväksytään

-tavoite on realistinen eli se on mahdollista saavuttaa vallitsevissa olosuhteissa

-tavoite on joustava eli se muuntuu olosuhteiden muuttuessa

-tavoitteen saavuttamista voidaan arvioida ja mitata

-tavoite on haastava ja motivoiva (max 3 p., kustakin kohdasta 0,5 p.)

c) Tavoitteiden saavuttamista seurataan yrityksissä vähintään kuukausittain (0,5 p.). Seurantaan kuuluu toiminnallisten tulosten saavuttamisen selvittäminen ja arviointi (0,25 p.) sekä niiden perusteella jatkotoimien määrittely (0,25 p.).

OSA 2: Tehtäviä kansantaloustieteestä (0–30 pistettä)

Tehtävä 2.1 (0–6 pistettä)

Mitä tarkoitetaan kysynnän hintajoustolla? Määrittele sanallisesti. Olkoon lenkkikossujen vanha hinta 50€ ja uusi hinta 40€. Samalla myynti on muuttunut 90 parista 100 pariin kuukaudessa. Laske keskipistemethoden avulla kysynnän hintajousto. Tulkitse vastauksesi; onko kysyntä joustavaa vai joustamatonta?

Vastaa tehtävään Pohjolan valintakoekirjan perusteella. Kiinnitä huomiota essee-muotoisten vastausten loogiseen jäsentelyyn. Kirjoita vastauksesi viivoille. Vain viivoille kirjoitettu teksti huomioidaan arvostelussa.

Mallivastaus

Kysytyn määrän suhteellinen muutos jaettuna hyödykkeen hinnan suhteellinen muutos. (2p.) s. 59

Usein valittu kompromissi on ns. keskipistemethodä, joka neuvoo käyttämään hintojen (ja kysyntöjen) keskiarvoa.

Eli lasketaan:

$$e = \frac{(100-90)/95}{(40-50)/45} = -0.47 \text{ (3p.) s. 60}$$

Tulkinta: Jos jousto on itseisarvoltaan ykköstä pienempi, kysytty määrä muuttuu suhteessa vähemmän kuin hinta ja puhutaan joustamattomasta kysynnästä... Jos taas jouston itseisarvo on suurempi kuin yksi, puhutaan joustavasta kysynnästä. (s. 59).

Kysyntä on siis joustamatonta. (1p.)

Tehtävä 2.2 (0–6 pistettä)

Mitä tarkoitetaan klassisella määritelmällä työttömyydestä? Selitä kuvan avulla, mistä työttömyys klassisen tulkinnan mukaan johtuu. Tulkitse kuva myös sanallisesti.

Vastaa tehtävään Pohjolan valintakoekirjan perusteella. Kiinnitä huomiota essee-muotoisten vastausten loogiseen jäsentelyyn. Kirjoita vastauksesi viivoille. Vain viivoille kirjoitettu teksti huomioidaan arvostelussa.

Mallivastaus

Klassisen näkemysten (työttömyyden) ongelma syntyy siitä, ettei kilpailu toimi työmarkkinoilla. Taloudessa on jokin tekijä, esimerkiksi minimipalkkalainsäädäntö, joka estää palkkojen sopeutumisen. Työvoiman liikatarjonta jää markkinoille tahattomana työttömyytenä. (2p.) Kuvio 10.3. a-osa havainnollistaa asiaa. (s. 178-179.) (2p.)

Minimipalkalla W_{min} työllisyys asettuu työn kysyntäkäyrän pistettä A vastaavalle tasolle L_a ja työn tarjonta puolestaan tarjontakäyrän B vastaavalle tasolle L_b . Markkinoilla vallitseva työttömyys $N-L_a$ koostuu kahdesta osasta. Tahatonta työttömyyttä on määrä L_b-L_a ja vapaaehtoista määrä $N-L_b$. (2p.)

Tehtävä 2.3 (0–6 pistettä)

Mitä tarkoitetaan markkinoiden epäonnistumisella? Anna viisi syytä, jotka voivat johtaa markkinoiden epäonnistumiseen. Anna yksi esimerkki ratkaisusta, jolla markkinoiden epäonnistuminen voidaan korjata.

Vastaa tehtävään Pohjolan valintakoekirjan perusteella. Kiinnitä huomiota essee-muotoisten vastausten loogiseen jäsentelyyn. Kirjoita vastauksesi viivoille. Vain viivoille kirjoitettu teksti huomioidaan arvostelussa.

Mallivastaus

Markkinoiden toimimattomuus (market failure). Markkinoiden kykenemättömyys saada aikaan parasta mahdollista voimavarojen kohdentumista. s. 310.

tai

Luvussa 4 osoitettiin tämän (markkina)tasapainon olevan tehokas siinä mielessä, että hyödykkeen viimeksi tuotetun ja markkinoilla vaihdetun yksikön kulutuksesta yhteiskunnalle koitua rajahyöty on yhtä suuri kuin sen valmistuksesta yhteiskunnalle aiheutuva rajakustannus:

yhteiskunnan rajahyöty=kuluttajan rajahyöty=hyödykkeen hinta=yrityksen rajakustannus=yhteiskunnan rajakustannus.

Markkinat toimivat tehottomasti silloin, kun jokin näistä yhtälöistä ei päde. Voidaan myös puhua markkinoiden epäonnistumisesta tai toimimattomuudesta. s. 112. (2p).

5 syytä: s. 112. (3p kaikki oikein, muuten ½ p. per syy).

- 1) Epätäydellinen kilpailu
- 2) Verotus
- 3) Ulkoisvaikutukset
- 4) Julkishyödykkeet ja yhteiset resurssit
- 5) Epäsymmetrinen informaatio

Esimerkkejä kirjasta:

Epätäydellinen kilpailu: ”Valtio voi puuttua asiaan monin tavoin. Se voi lisätä kilpailua lopettamalla hallinnollisesti määritetyt monopolit. Kilpailupolitiikan avulla se voi määritellä, mitä on markkina-aseman väärinkäyttö, ja valvoa säännösten noudattamista. Valtio voi myös huolehtia kansainvälisen kaupan vapaudesta ja lisätä sitä kautta tuontikilpailua. Yksi mahdollisuus, jota luonnollisten monopolien tapauksessa on käytetty, on säännellä monopolin hintaa niin, että se on lähempänä rajakustannuksia ja vaihdettu määrä kasvaa”. s. 113.

Verotus: Sivuilla 114-115 pohditaan verotuksen vaikutuksia joustamattoman ja joustavan hyödykkeen tapauksessa. Tästä keskustelusta voi saada myös pisteen, jos ymmärtää sen, että veron kohdentaminen liittyy kysynnän hintajoustoon, esimerkiksi, että: ”joustamattoman hyödykkeen vaihdettu määrä supistui vain vähän, tarkoittaa että veron aiheuttama poikkeama alkuperäisestä tasapainosta jää pieneksi”.

Ulkoisvaikutukset: ”Jos ulkoisvaikutus on positiivinen, hyödykkeen tuotanto jää liian vähäiseksi... Tutkimus ja kehitystoiminnan yhteiskunnalliset rajakustannukset ovat siksi alemmat kuin yksityiset. Markkina epäonnistuvat, sillä tutkimus- ja kehitystoimintaan investoidaan liian vähän koko yhteiskunnan näkökulmasta.” s. 116. ”Yhteiskunta tukee sekä koulutusta että yritysten tutkimus- ja kehitystoimintaa”. s. 118.

”Osa ulkoisvaikutusten seurauksista voidaan korjata markkinaehtoisesti. On mahdollista, että järven mökkiläiset maksavat maanviljelijälle korvausta vähemmän lannoitteen käytöstä, tai viljelijä voi ostaa oikeuden saastuttaa maksamalla mökkiläisille korvausta”. s. 117.

”Toinen mahdollisuus on, että valtio toimii kaikkien järven virkistyskäyttäjien edustajana ja myy maanviljelijälle oikeuden saastuttaa. Näin itse asiassa tapahtuu, kun lannoitteelle asetetaan vero, joka nostaa sen hintaa ja vähentää käyttöä. On myös mahdollista, että todella myydään saastutuslupia. Jos niillä on vielä omat markkinansa, lupa saastuttaa päätyy sille, joka maksaa korkeimman hinnan.” s. 117.

Lisää ulkoisvaikutusten esimerkkejä, s. 118:

- Ympäristön saastumista aiheuttavien päästöjen verotus.
- Päästöoikeuksien kauppa.
- Pigou-vero
- Hallinnolliset ohjaukset: rajoitukset, kiellot, säännöt ja ehdot
- Tukipalkkiot, koulutuksen tukeminen

Julkishyödykkeet ja yhteiset resurssit: ”Julkishyödykkeiden toimittaminen ei onnistu markkinoiden kautta. Ratkaisu on se, että valtiovalta kerää tuotantokulut verottomalla ja jakaa hyödykkeen ilmaiseksi”. s. 121.

”Yhteiset resurssit ovat tavallisia hyödykkeitä, joiden kuluttamisesta ei voi sulkea ketään pois... Ratkaisuna on omistusoikeuksien määrittely tai se, että julkinen valta säätelee resurssin käyttöä”. s. 121.

Epäsymmetrinen informaatio: ”Monissa tapauksissa markkinat hoitavat informaation epäsymmetrian ongelmat itse suhteellisen vähäisin kustannuksin. Maitopurkin kylkeen painetaan viimeinen käyttöpäivä, kalatiskillä kerrotaan milloin kala on pyydetty, autojen ja asuntojen kunto testataan, asiakkaiden luottotiedoista pidetään rekisteriä. Joissakin tapauksissa ongelmat ovat niin suuria, että julkisen vallan on otettava hyödykkeen tarjonta hoitaakseen. Julkista terveydenhuolto perustellaankin sillä, ettei potilaan asiantuntemus välttämättä riitä hoidon laadun arvioimiseen, jolloin markkinat eivät toimi tehokkaasti. Vankeinhoidossa heikon laadun yhteiskunnallisia kustannuksia pidetään jo niin suurina, ettei sitä järjestetä markkinoiden kautta.” s. 122.

Muita esimerkkejä:

- rahoitusmarkkinavalvonta
- pankkivalvontamekanismi

Tehtävä 2.4 (0–6 pistettä)

Määrittele kansantalouden tuotantofunktion avulla kokonaistuotos PER työpanos. Osoita kaavaa tulkitsemalla, mistä tuotoksen nousu työpanosta kohti voi johtua.

Vastaa tehtävään Pohjolan valintakoekirjan perusteella. Kiinnitä huomiota essee-muotoisten vastausten loogiseen jäsentelyyn. Kirjoita vastauksesi viivoille. Vain viivoille kirjoitettu teksti huomioidaan arvostelussa.

Mallivastaus

Kaava: $\frac{Y}{L} = A * F\left(\frac{K}{L}, \frac{H}{L}, 1\right)$ (s.159) (3p)

Työn tuottavuuden kasvulle $\frac{Y}{L}$ on kolme lähdeä: (s.159)

- 1) Teknologian A kehitys (1p)
- 2) Pääomavalttaistuminen eli pääomaintensiteetin $\frac{K}{L}$ kasvu (1p)
- 3) Työvoiman koulutustason $\frac{H}{L}$ nousu (1p)

Tehtävä 2.5 (0–6 pistettä)

Selitä matemaattisesti, mikä on julkisten menojen lisäyksen kerroinvaikutus ja mikä on verotuksen kevennyksen kerroinvaikutus. Selitä sanallisesti, mistä ero johtuu.

Vastaa tehtävään Pohjolan valintakoekirjan perusteella. Kiinnitä huomiota essee-muotoisten vastausten loogiseen jäsentelyyn. Kirjoita vastauksesi viivoille. Vain viivoille kirjoitettu teksti huomioidaan arvostelussa.

Mallivastaus

Julkisten menojen kerroin $m = \frac{1}{1-c}$ (s.220-221) (2p). Verotuksen kerroin $m = \frac{c}{1-c}$. (s. 222) (2p) Kertoimen itseisarvo on pienempi kuin julkisten menojen lisäykseen liittyvä kerroin. Tämä johtuu siitä, ettei verotuksella ole samanlaista välitöntä vaikutusta kokonaiskysyntään kuin julkisilla menoilla on. Verotus vaikuttaa vain välillisesti yksityisen kulutuksen kautta. (s.222) (2p)